

Dispvtaiones Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 6. Respondetur argumentis contrariæ sententiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

terminum formalem productionis, & consequenter tantum communicando naturam videtur identitatis & quasi connexionis necessariae proprietatis productae cum essentia; non esse necessarium concipere essentiam diuinam, vt intrinsece inclusam in tali virtute: sed ad hunc veluti effectum sufficere ex parte principij proprietatem patris, ab essentia distinctam, & illi necessario identificatam, ac veluti connexam inseparabiliter, quae ac filij proprietatis illi connexa est. Sicut in effectibus creatis sufficit ex parte principij concipere aliquid proportionaliter respondens termino productionis. Ex grat. ad concipiendam virtutem vniendi animam corpori, atque ita constituendi hominem: non est necesse concipere essentiam humanam vt in tali virtute inclusam: sed sufficit concipere aliquid respondens termino formali productionis, qui in diuinis non est essentia, sed proprietatis persona procedentis, distincta formaliter ab essentia.

Sed contra: quia haec responsio supponit fecunditatem, seu virtutem producendi, posse sui abstracte & praecise ab eo omni quod est fecundum & potens producere. Quasi praecise possit esse aut concipi aliqua vis producendi, quae intrinsece & essentialiter nihil sit aliud, quam vis producendi. Quod non minus est impossibile, quam esse aut concipi aliquid quod sit pure terminus productionis, & primum fieri, non concipiendo quidquam quod fiat intrinsece & secundum se formaliter. Quod euidenter apparet impossibile. Vt si quis vim calefaciendi conciperet praecisam ab omni entitate, quae sit potens calefacere, & quasi nihil aliud esset quam pure & praecise vis calefaciendi. Qui concipiendi modus est vitiosus. Nam illud est per se vis calefaciendi formaliter, quod per seipsum calefacit. Atque calor v. g. per seipsum calefacit. Ergo per seipsum est vis calefaciendi formaliter. Ergo vis calefaciendi formaliter non est ratio praecisa a calore, illique superaddita, vt per eam possit calefacere. Confirmatur, quia vis producendi totalis, aut principalis, debet formaliter vel eminenter continere perfectione effectus vel termini producti. Ergo virtus calefaciendi debet vel formaliter vel eminenter continere calorem. Atque ita debet vel esse calor intrinsece & formaliter, vel aliquid alium nobilius calore, vt lux, ignis, sol, vel quid simile.

Dices hoc argumentum nimis probare. Nam ex eo sequeretur vim generandi esse ipsam intelligentiam diuinam, quae per se formaliter generet. Quod est falsum: quia tota intelligentia & essentia est formaliter in filio: in quo tamen non est formaliter vis generandi. Respondeo, vim generandi esse intelligentiam diuinam, non vt absolute sumptam, quo modo est in filio: sed vt taliter se habentem, eo specialiter modo, quo se habet in patre; siue vt modificatam relatione patris: quo pacto non est in filio: estque ipsamet Paternitas. Quemadmodum sigillum

aureum est aptum imprimere figuram, non quae aurum simpliciter & absolute, sed quae tali modo figuratum: quae tamen figura est intrinsece ipsum aurum taliter dispositum per seipsum. Hoc enim ipso formaliter est ita configuratum, quod eius partes aliae sic prominent, aliae deprimuntur. Vt autem aliae sint prominentes, & aliae depresso, superfluous est omnis modus re distinctus, vel etiam ratione, praecisione mutua, tanquam forma plane distincta, sine qua partes auri non essent ita dispositae: vt alibi demonstrabitur.

Tomo 4.
disput. 5.
sect. 6.

SECTIO VI.

Respondetur argumentis contrariae sententiae.

Contrarium sentiunt nonnulli veterum Scholasticorum, quos Recensioribus, secuti sunt Molina qu. 28. art. 2. disp. 6. conclus. 4. Vasq. disp. 121. cap. 2. Becan. cap. 2. qu. 5. num. 3. Fazolus qu. 12. art. 8. quib. 2. num. 6. Herice disp. 15. num. 14. Marat. disp. 47. sect. 2. Delugo disp. 3. de Incarn. num. 93. Cuniga disp. 3. dub. 17 & 18. affirmantes essentiam non includi formaliter in conceptu relationis.

56.
Refellunt
qui dicunt
essentiam
diuinam non
includi in
relationibus.

Primum eorum argumentum est, quia essentia communicatur, nullo modo communicata relatione personae producentis: & relatio personae producit, improducta omnino essentia: & relatio Verbi terminat immediate unionem humanitatis ad Verbum, quam essentia non terminat immediate. Et contra, essentia terminat respectum creaturarum ad creatorem, quam relatio personalis non terminat. Ergo etiam poterit via terminare conceptum, quem nullo modo terminet alia: & ideo neutra claudit aliam in suo conceptu obiectiuo.

Primum
illorum
argum.

Respondeo, quando dicitur essentiam communicari, nullo modo communicata relatione personae producentis: vel sensus est, essentiam communicari, & tamen nihil communicari inclusum in relatione personae producentis: & hic sensus est falsus. Vel sensus est non communicari relationem, quae relatio est, & talis modus se habendi personae producentis, sed tantum quae essentia est: & hic sensus est verus: sed ad illum verificandum sufficit essentiam praescindere a relatione, quamuis relatio non praescindat ab essentia. Vt autem relatio personae producat improducta omnino essentia, sufficit relationem non esse essentiam simpliciter & absolute sumptam, sed esse essentiam modificatam. Potest enim essentia manens omnino improducta habere talem modificationem per actionem productiuam. Sicut licet figura non distinguatur in re a terra vel ab alia materia, neque etiam ratione, praecisione mutua: potest tamen fieri figura, absque eo quod fiat cera. Et qui ceram in manibus

57.

Nihil potest esse pure & praecise vis producendi.

55.

tenet, datque illi varias figuras: non propterea facit ipsam ceram substantiam: sed tantum facit illam quadratam vel rotundam. Similiter vt relatio Verbi terminet immediate vnionem humanitatis ad Verbum, quam essentia ipsa non terminat immediate, sufficit illam relationem non esse essentiam simpliciter, sed taliter modificatam, ratione cuius modificationis, seu modi taliter se habendi, consistit illi immediate vniri naturam humanam, eamque terminare hypostaticè. Quemadmodum ligno quadrato v. g. conuenit applicari adæquatè alteri quadrato ratione extensionis & figuræ quadratæ, & non ratione substantiæ ligni simpliciter, quæ posset esse in diuisibili, possetque alias habere figuras, puta rotundam vel triangularem, secundum quam non posset adæquatè applicari quadrato, eique omnino adaptari. Denique vt creaturæ respiciant essentiam veluti principium suæ creationis, & non relationes personarum; sufficit essentiam simpliciter sumptam præscindere à relationibus, & ab illa, vt sic, creaturas habere originem.

53.
Repellitur
instantia.

Infrabis, quia si relatio Verbi producitur, non essentia: potest præscindi id quod producitur, ab eo quod non producitur. Nam & productio hoc ipsum præscindit, attingendo vnum, & non attingendo aliud. Item si relatio Verbi vnitur immediate humanitati, & essentia immediate vnitur: potest præscindi totum illud quod vnitur immediate, ab eo quod non vnitur immediate: ac necessariò præscinditur per mentem affirmatam, eo ipso quod dicimus relationem Verbi vniri immediate, & essentiam non vniri immediate. Quod enim includitur in affirmatione, præscinditur per affirmationem ab eo, quod non includitur in illa, imò etiam positiuè excluditur.

Ad primam partem argumenti Respondeo, quando modus rei tantum fit, aut producitur, non posse præscindi ex parte modi, id quod fit aut producitur, ab eo quod non fit neque producitur: & productionem non ita modum attingere, vt rem ipsam non attingat: non quidem illam producendo, sed taliter illam modificando. Ex. gr. quando cera de rotunda fit quadrata; fit figura, & non fit cera: figura tamen illa nihil est aliud, quam partes ceræ sic dispositæ: & effectio figuræ quadratæ ceram ipsam attingit, quatenus partes illius sic disponit.

59.
Ad secundam partem eiusdem argumenti nego similiter posse præscindi ex parte modi, id totum quod vnitur immediate, ab eo toto quod vnitur tantum mediate, quando id quod vnitur immediate est tantum modus rei vnite mediate. Nihil enim illius modi sumi potest aut vniri immediate, in quo non imbibatur res. Quamuis res sumpta simpliciter & secundum se solam, non vnatur immediate: sed tantum vt taliter modificata, id est, secundum talem se habendi modum. Cum autem dicimus relationem Verbi vniri

immediate, & essentiam non vniri immediate: debet propositio resolui in sententiam modò explicatam: quæ scilicet essentia simpliciter sumpta non vnatur: sed quod essentia vt modificata per relationem Verbi vnatur immediate, ratione illius modi in quo ipsa imbibitur. Vnde essentia non includitur quidem, imò etiam positiuè excluditur ab affirmatione, sumpta simpliciter & absolute, qua ratione præscindit omnino à relatione: includitur tamen vt modificata, id est, prout ipsamet est talis modus se habendi, aut in illo imbibitur. Quare in forma Respondeo vltimo argumento: Quod includitur in affirmatione, præscinditur ab eo quod non includitur in illa, distinguo: si nullo modo includitur, concedo: Si aliquo modo includitur, nego. Essentia autem includitur in relatione, aut potius est ipsa relatio: non simpliciter sumpta, sed vt tali modo se habens, seu taliter modificata & contracta.

Dices, si essentia præscindit à relatione: quomodo relatio vnitur ipsa non præscindit ab essentia? Tam enim distinguitur relatio ab essentia, quam essentia à relatione. Et quæcumque sit distinctio inter aliqua duo, siue realis siue rationis, debet esse mutua ex parte vtriusque: æqualiter enim vnum illorum non est aliud: & per hoc formaliter distinguitur, quod vnum non fit aliud.

Respondeo, duplicem esse distinctionem, siue realem, siue rationis. Vnam, quæ duo distinguunt ab inuicem, vt totum à parte, vel includens ab incluso, vel superiore ab inferiore in eadem serie categorica. Et in his non est mutua præcisio. Nam totum includit partem, licet non includatur in parte. Et conceptus substantiæ includit conceptum entis: licet conceptus entis non includat conceptum obiectiuum substantiæ. Neque quantum distinguunt vnum, tantum distinguuntur & alterum. Quia vnum illorum est aliquid alterius. Et ita etiam modus includitur in suo conceptu obiectiuo rem quam modificat: licet conceptus obiectiuus rei simpliciter, non includat modum. Altera distinctio est inter planè distincta & disparata. Et inter hæc datur mutua præcisio, vel etiam mutua realis separatio, si realiter distinguantur, & non sit aliunde, connexio vel dependentia essentialis inter illa.

60.
Secundum aduersariorum argumentum est, quia ex doctrina S. Thom. qu. 13. art. 4. ad concipiendā & distinguendā attributa diuina non plus sumendum est de perfectione entitatis diuinae, quam necessarium sit ad hoc vt entitas diuina respondeat attributis similibus creaturarum, quibuscum comparatur, & in ordine ad quæ diuinitas a nobis & inadæquatè concipitur. Atqui ad hoc vt concipiatur fecunditas diuina tanquam vis producendi solam proprietatem personæ producens, vt terminum formalem (quamuis totaliter & denominatiuè producat)

tota persona) non est necesse concipere essentiam divinam ut inclusam in tali virtute, sed sufficit ratio proportionata rei productæ, ut productæ formaliter: quæ res non est essentia, sed proprietas ab illa distincta, & posterior illâ. Ergo, &c. Atque hæc ratio multo plus habet roboris in eorum sententia qui in creaturis distinguunt realiter potentiam generandi à substantia generantis. Quæ manifesta est D. Thomæ doctrina, & Thomistarum omnium, aliorumque multorum, affirmantium substantias creatas non agere per se immediate, sed per accidentia. Quis enim dicat huiusmodi potentias accidentales includere essentialiter substantiam generantis per illas? Sed quamvis tantum ratione distinguatur, & probabiliter est: tamen in suo conceptu formali non dicit essentiam generantis ut talem: sed vim dumtaxat quâ vivens potest producere aliud vivens, ex seipso coniuncto, in similitudinem nature. Quæ vis est quidem in vivente ipsa substantia & essentia realiter: non tamen formaliter ut essentia est, sed ut est vis producendi. Similiter vis calefactiva caloris non dicit formaliter essentiam caloris ut talem, sed vim calefaciendi, quæ abstractior & univ ersalior est, cum Soli, luci, vino, piperi, & Deo ipsi conveniat, possitque ab illis omnibus abstrahi communis conceptus calefactivi seu potentis calefacere. Sic etiam vis producendi viventia ex viventibus, abstractior est viventibus creatis, cum Deo competat, suæque modo accidentibus, si quæ activè ad generationem ipsam concurrunt, ut multi opinantur.

62. Respondeo, concessa Maiore argumenti propositi, nego Minorem. Cum enim proprietas personæ procedentis sit modus essentia, ipsam intrinsecè includens in suo conceptu obiectivo, ut ostendimus num. 51. & sequent. non concipitur ratio principii, ratio proportionata ex parte producentis, nisi ipsa quoque includat in suo conceptu essentiam. Vis autem generandi in substantiis creatis, & vis agendi in accidentibus, non est concipienda ut purè & præcisè vis sine vlla entitate quæ sit vis, & quæ agat, aut agere possit: quæque dicitur vis agendi, quatenus potest agere: sicut nihil concipiendum est ut purè fieri, aut purè factibile, non includendo, ne confusè quidem, aliquid quod fiat, aut fieri possit. Sed potentia generandi substantias, est aliqua substantia per se potens ad generandum, debetque ita concipi, ut bene concipiatur. Et potentia accidentium ad producenda sibi similia, est ipsa accidentia, quæ per se ipsa possunt alia producere. Quando autem plura conveniunt in eo quod habent vim producendi eisdem effectus, ut sol & ignis habent vim illuminandi, & lux & calor habent vim calefaciendi: possunt illæ entitates confusè concipi vno conceptu illuminativi aut calefactivi. Sed tamen ille conceptus non dicit præcisè vim illuminandi aut calefaciendi: ita ut implicite saltem non

includatur in conceptu illo aliqua entitas confusè concepta, quæ sit vis illuminandi aut calefaciendi, quatenus per se potest illuminare aut calefacere.

Tertium, contraria opinionis argumentum est huiusmodi. Si Deitas est de essentia relationis, v. g. paternitatis, sequitur paternitatem non distinguere patrem à filio secundum totum esse paternitatis: neque secundum se totam, esse propriam patris: siquidem ratione Deitatis inclusæ esset identificata & communis patri & filio. Consequens est absurdum. Ergo & antecedens. Item sequeretur paternitatem, & alias relationes, non posse concipi in abstracto ut proprietates personarum, determinativas essentia, & constitutivas personæ. Patet sequela, quia paternitas esset idem re & conceptu, quod pater. Nam pater nihil aliud est re & conceptu, quàm essentia & proprietas patris. Paternitas autem est illud idem, si includit essentiam. Denique sequeretur patrem intelligere & velle ipsa paternitate: quia valeret hic syllogismus: Pater intelligit Deitatem: sed paternitas est Deitas: Ergo pater intelligit paternitatem.

Respondeo ad primam partem argumenti, negando Minorem, neque enim absurdum est paternitatem non distinguere à filio realiter secundum id totum quod in suo conceptu obiectivo includit: aut includere aliquid commune patri & filio. Ad secundam, quod posse nihilominus proprietates concipi & significari per modum abstracti, ad magis expressè significandum id quo vna persona differt ab alia, & per quod essentia determinatur ad constituendam personam: simili modo quo conceptus entis determinatur ad constituendam substantiam & accidens, per modos essendi per se, & in alio: in quibus modis ratio entis intrinsecè penitus ac totaliter inbibitur, ut suppono ex vera philosophia, contra Vasquem cap. citato. Et quamvis pater sit idem re & conceptu, quod paternitas, quoad id totum quod est in re, & quod concipitur: potest tamen differre in modo concipiendi & significandi. Sicut differunt substantia vel accidens, concretè sumpta, à modis contentantibus ens, abstractè significatis, id est, à ratione essendi per se, vel essendi in alio: quæ modi expressè aut magis directè concipiuntur & significantur vno conceptu & nomine, quàm ratio.

Aliter respondet Gregorius in 1. dist. 26. qu. 1. & 2. vbi ait malè concipi & significari proprietate nominibus abstractis. Sed merito ab aliis reprehenditur vnde malè improbandum loquendi & sentiendi Patrum, Conciliorum, & totius Ecclesie. Nam sancti Patres frequenter loquuntur de proprietatibus divinis in abstracto, ut nomine proprietatis: ut Athanasius dialogo 1. de S. Trinit. non longè post medium, vbi sic habet: *Essentia declarat communitatem: ex si quid est essentia proprium, id quoque commune est hypostasisibus, quæ essentia subsunt. Hypostasis autem præterquam*

63.
Tertium
argumen-
tum.

64.
Relatio-
nes pos-
sunt concipi
& significari no-
minibus
abstractis.

numerum admittit, proprietatem habet minime communem hypostasibus, quae essentia subsunt. Et Basil. lib. 2. contra Eunomium, Demonstratiui, inquit, proprietatum modi simplicitatem Dei non habent. Et paulo ante dixerat: Deitas est communis, paternitas & filiationis sunt proprietates. Et Cyrillus Alexandr. lib. 1. dialogi de Trinitate, longè ante finem, ubi dicit in patre & filio esse modum quandam & differentiam, & valde egrè diducibilem proprietatem utriusque. Et Damasc. lib. 1. de fide, cap. 10. cuius haec verba sunt, in his enim duntaxat hypostasi, is proprietatibus tres sanctae Trinitatis personae inter se differunt, non essentia, sed peculiari cuiusque personae non à distinctim distincte. Et cap. 9. circa medium, Quin illud quoque nosse interest, inquit, paternitatis, filiationis, & processionis vocabula, non à nobis ad beatam diuinitatem translata fuisse: verum contra, illinc ea nobis communicata, quemadmodum ait diuinus Apostolus, Propterca selecto genui mea ad Patrem ex quo omnis paternitas in caelo & in terra est: Similique modo de proprietatibus diuinis in abstracto loquuntur Concilia: vt Ephesinum parte 2. cap. 25. ubi illas vocat proprietates distinctiuas personarum: & sexta Synodus generalis aetate & I. ubi easdem appellat alteritates, & alteritas proprietates. Et Concilium Lateran. cap. firmiter: Haec sancta Trinitas, inquit, secundum essentiam una, secundum personales proprietates distincta. Et Concil. Rhemense art. 3. Cessimus, inquit, & confitemur solum Deum Patrem, Filium, & spiritum sanctum, aeternum esse. Nec aliquas omnia res, siue relationes, siue proprietates, siue singularitates, vel unitates dicuntur, vel alia huiusmodi, esse Deo, quae sint ab aeterno, & non sint ipse Deus. Ecclesia denique vniuersa in Praefatione Missae de sanctissima Trinitate sic dicit: Et in essentia unitas, & in personis proprietates, & in maiestate adoratur aequalitas. Propter quae omnia, opposita sententia Gregorii damnatur temeritatis à sanctissimis Theologis.

Ad tertiam partem argumenti Respondeo Maiorem sic distinguendam esse: Pater intelligit formaliter Deitate simpliciter sumpta, quatenus est virtus intelligendi, & ipsa intellectu: concedo: Pater intelligit formaliter Deitate, id est, eo omni quod est Deitas identice, aut quod includit Deitatem in suo conceptu obiectiuo, nego. Tum Minor similiter distinguenda est: paternitas est Deitas simpliciter sumpta, nego. Est aliquid includens in suo conceptu obiectiuo Deitatem, concedo, & nego consequentiam.

66. Quartum argumentum: Si relatio formaliter includit essentiam, sequeretur relationem non aduenire essentiae, vt eam determinet. Id enim quod determinatur ab aliquo sibi adueniente, non includitur in conceptu aduenientis & determinantis: alioquin adueniret sibi ipsi, & determinaretur à se ipso. Item sequeretur personam non constitui relatione. Quia persona nihil aliud est, quam essentia per relationem determinata & contracta: id ipsum autem esset relatio, siquidem

includeret essentiam. Sed persona non constituitur personam, ergo nec relatione. Et ita pater, qui est persona, non constitueretur paternitate, nisi in conceptu patris sit aliquid, quod non includatur in conceptu paternitatis.

Ad primum Respondeo, Relationes logice aduenire essentiae, illamque determinare, simili modo, quo modi essendi per se, & in alio, adueniunt enti, determinantque ad substantiam & accidens. Neque propterea idem simpliciter sumptum aduenit sibi ipsi simpliciter sumpto: sed idem vt modificatum aduenit sibi simpliciter spectato. Eodemque modo idem vt taliter se habens determinat seipsum simpliciter spectatum sine tali modo se habendi.

Ad secundum Respondeo, personam dici constitui relatione, quatenus relatio addit essentiae, modum taliter essendi: & persona non est essentia simpliciter sumpta, sed est essentia taliter modificata & contracta. Ita vt relatio addat aliquid essentiae simpliciter sumptae: & secundum hoc dicitur illam consistere in esse personae. Et consequenter ipsa persona dicitur eodem sensu constitui ex essentia & relatione: id est, non esse essentia sola & simpliciter sumpta, sed essentia tali relatione contracta & modificata. In forma igitur, distinguo Minorem. Id ipsum esset relatio ad quae sumpta, concedo. Sumpta secundum id quo supponit essentiam ratione prius, & quo illam modificat, quamvis intime inclusam & non mutuo praecisam, nego. Et addo idem argumentum fieri posse aduersus contractionem entis ad substantiam & accidens, aliaque inferiora, per modos aut differentias à quibus non praecindit motus praecisione, sed in illis omnibus imbibitur, quamvis vice versa modi illi aut differentiae non includantur in conceptu entis.

SECTIO VII.

An relationes personales distinguantur realiter inter se, constituantque personas reales distinctas?

67. Quod relationes seu proprietates personales paternitatis & filiationis distinguantur realiter inter se, constituantque patrem & filium realiter distinctos: itemque relationes spiratoris & spirati distinguantur realiter ab inuicem, constituantque patrem & filium spirantes, distinctos realiter à spiritu sancto, de fide est, ex Concilio Lateran. cap. 1. & 2. de summa Trinit. & aliis testimoniis Scripturae & Conciliorum disp. 23. adductis. Idque ratio productionis realitatis & passivae inter patrem & filium, spiratorem & spiritum, exigit necessario: cum eiusdem ad seipsum productio vera & realis esse non possit. Vnde fit vt inter patrem & filium secundum suas proprietates sit realis oppositio